

Publicat el 16-1-2005 a "Levante - EMV".

"Sólo la mezquindad humana ha podido confundir -deliberadamente alguna vez- las sensaciones de belleza y utilidad, tal vez por la imposición del instinto económico intrínseco, que nos agobia, cada vez más, para desgracia nuestra y del paisaje". (Lluís Guarner: <Valencia. Tierra y alma de un País; Ed. Espasa-Calpe, S.A. Madrid 1974. pàg. 266).

Dels tòpics del progrés a les estrelles de la modernitat

Josep Maria Sancho i Carreres *

No són poques les persones que teníem el desenvolupisme franquista com un difús escenari d'adolescència o joventut, poc perfilat dins l'acceleració econòmica del moment, anomenada *progrés*, fins adquirir consciència crítica en la segona meitat dels anys 70. D'altres, més joves, n'han sentit parlar i no sempre copsen el motiu de la realitat territorial i urbana que les envolta.

En efecte, aquell desenvolupisme, desplanificat i insensible, fita amarga en la història de l'urbanisme, el tenim gravat com una penosa herència, una càrrega a alleugerir en allò possible de cara al futur, reparant mancances i redreçant perniciosos efectes. Encara paguem servituds mentre ens dolen nombroses aberracions irremeiables. Fins i tot ens mou lluitar contra les amenaces que cuegen -com la ganivetada en la cara (**Manuel Vicent** dixit) que rebrà València si s'edifica l'hotel de Jesuïtes-, o contra les autoritats que, envanides de la *modernitat* que creuen liderar, abdiquen de revertir assenyalats deficiències -com quan l'Alcaldessa anuncia la modernització del Parador *Nacional* del Saler, mentre el Conseller de Medi Ambient, *conrador de cespitoses*, atribueix al Camp de Golf efectes *protectors* sobre l'ecosistema dunar-.

Resulta però, que ara vivim en un bullit molt semblant, en una histèria segurament d'abast superior (1990-2000: explosió urbanitzadora constatada d'un 25% a escala nacional i d'un 50% en el nostre territori; 2000-2004: en augment!) i parell tarannà (aleatorietat i insensibilitat territorial), això sí, amb dues diferències: les decisions es prenen des d'administracions democràtiques i els processos urbanitzadors guarden les aparences d'una legislació dessubstanciada i inerte davant les reclassificacions sense fre. Uns trets que, per comptes d'acontentar-nos, revolten la impotència dels qui confiàvem no veure més tanta desfeta.

Davant la repetició, no ens vindrà mal mirar un poc enrere. Fer-nos idea de com vivien el procés desenvolupista les generacions dels 70 i com de ràpidament van caure del parany. Pot ajudar-nos a reconèixer *l'anormalitat* en la que ens ha tocat viure i desemmascarar-la a la vista de nous ulls. Us propose una cita de 1974 -feta amb el major dels respectes a l'aportació intel·lectual, de difusió, dignificació i autoestima pel nostre País-, que està

presa del mateix llibre d'En **Lluís Guarner**, tot just unes ratlles més avall de la delicada frase que encapçala aquest article. Després d'afilades observacions sobre el turisme de masses -"vocinglero y pobretón", "de aglomeración gregaria", "de tacañería de divisas"- i d'apuntar algunes desgràcies del *progrés*, l'autor, que assegura veure el present amb 'caritat', no pot sostreure's a l'ambient i ens regala tota una perla sobre la Devesa del Saler que "...perdida ya la riqueza venatoria y ganadera,... puede tener mejor destino... aprovechando la actual 'coyuntura' turística" . Diu:

"Y como los sueños mezclan el pasado y el futuro, podemos seguir soñando el sueño de un futuro también próximo... Sobre lo que son todavía dunas ondulantes bajo la sombra de los pinos, se va a construir el más vasto proyecto de urbanización turística que pueda imaginarse,... sus zonas residenciales, sus playas y embarcaderos, sus lagos y piscinas, con una capacidad de más de cien mil personas y cuatro mil automóviles. Un paseo marítimo, un parque deportivo, plaza de toros y teatros, con los necesarios hoteles, grandes bloques de apartamentos, cincuenta torres de quince plantas y siete bloques de diez, lo que, en fin se considera en el proyecto como 'el mayor conjunto de instalaciones y edificaciones turísticas conocido'. ¿Seguimos soñando? Por de pronto, en el Saler, donde 'no había recursos para comer', forman un calle los restaurantes,... Junto al mar se suceden los merenderos y el Parador Nacional, en el que descabezamos este sueño que más parece una borrachera de fantasía, es el primer avance de que el sueño puede llegar a ser realidad"

La de vegades que l'autor s'aterriria d'aquest somni! Per contra, encaixa amb les vidències de **Rita Barberà** -"quiero para Valencia 'la marina' más bella de Europa"- i amb els subterfugis o desvergonyiments de la nova classe política. També -i això és més greu- amb l'auxili *professional* de discursos tòpics com el que ha improvisat el sociòleg **Iribas** per farcir l'extemporània proposta del reputat arquitecte francès **Jean Nouvel**, on combina afalagar el *papanatismo* amb gratacels sobre un fantasiós delta i avalar una 'molla' especulativa amb blocs sobre la Malva-rosa. Sols hi mancava el reclam de *les estrelles de la modernitat*, tan ajustades i mesurades a casa seua i tan instrumentades i frívoles a ca nostra!

Els responsables de fagocitar l'Horta, fragmentar el Cabanyal, assetjar el Botànic, pervertir la Tabacalera, dilapidar les Arenes, malbaratar el Mestalla, excedir-se en les Arts i les Ciències, per a què volen intel·ligències foranes com no siga per embolcallar de prestigi estètic majors disbarats? ¿com, si més no, s'ha d'entendre la forçada contractació de l'arquitecte **César Portela** per al disseny d'una estació que en ubicació, programa i forma està ja decidida per no se sap qui, dins de l'aberració ferroviària i del frau urbanístic en què està convertint-se el Parc Central?

Un recurs massa vist. És que salvaríem el projecte del Saler per l'oblidada autoria de **Julio Cano Lasso**, prestigiós arquitecte de l'època? La diferència més lamentable respecte de 30 anys enrere potser siga el cinisme. Ara tothom n'és conscient -i en certa mesura, còmplice- de la situació. Al cap i a la fi la del 70 fou una dècada prodigiosa, capaç de fer, entre l'inici i la fi, tot un tomb: del desenvolupisme més expansiu i beneït al més objectat i barrat. Pel mig, com a catalitzadors crucials, la primera crisi del petroli, el protagonisme cívic antifranquista, la mort del dictador i

l'adveniment de la democràcia. Quins incentius necessitem avui per a despertar del nostre malson?

Imatge: Maqueta del projecte franquista per a la gola del Saler.

* Arquitecte-Urbanista, especialitzat en patrimoni arquitectònic

Fitxer baixat de **<http://www.terracritica.org>**